

Dr hab. Katarzyna Skałacka, prof UO
Instytut Psychologii
Uniwersytet Opolski

Opole, 17.11.2025r.

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO W POSTĘPOWANIU O NADANIE STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO

Na podstawie uchwały Nr 97/2024/2025 Rady Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego z dnia 30.09.2025 roku zostałam powołana jako recenzent w postępowaniu habilitacyjnym **dr Ludmiły Zajęc-Lamparskiej** o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia. Zgodnie z wymaganiami ustawowymi (art. 219, pkt. 1, Ustawa: Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku - Dz.U. 2018 poz. 1668, tekst jednolity Dz.U. 2025 poz.1571) zakres mojej oceny obejmuje główne osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku Habilitantki, pozostały jej dorobek oraz weryfikację istotnej aktywności naukowej realizowanej w innych jednostkach.

1. Ocena przebiegu dotychczasowej kariery naukowej Habilitantki

Pani dr Ludmiła Zajęc-Lamparska jest związana od początku swojej kariery akademickiej z Bydgoszczą, gdzie uzyskała tytuł magistra psychologii (2000 r.- Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy) oraz ukończyła pomyślnie studia doktoranckie (Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego), przedstawiając w 2004r. rozprawę pt. *Zakres i znaczenie temporalnej perspektywy bieżących wydarzeń „autorów siebie”* pod kierunkiem prof. Obuchowsiego. Od tego momentu (od 2004 roku do dziś) jest zatrudniona w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, najpierw jako adiunkt, a od 2020 roku jako profesor uczelni (w Katedrze Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka przy Wydziale Psychologii UKW). W trakcie swojej pracy Habilitantka uczestniczyła w wielu specjalistycznych szkoleniach i kursach, rozwijających jej kompetencje metodologiczne (np. dotyczące przeprowadzania badań oraz interpretacji zapisów EEG), merytoryczne (np. dotyczące nowych rozwiązań w opiece psychologicznej dla opiekunów osób z zaburzeniami otępiennymi) oraz z zakresu zaawansowanej statystyki. Kandydatka wykazuje tym samym logiczny rozwój zainteresowań badawczych, przechodząc od podstaw diagnostyki neuropsychologicznej do stworzenia własnej propozycji kształtowania plastyczności neuronalnej wśród osób starszych.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

a. Charakterystyka formalna

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia dr Ludmiła Zając-Lamparska wskazała osiągnięcie naukowe zatytułowane ***Plastyeczność neuropoznawcza u osób starszych i możliwość jej indukowania za pomocą interwencji poznawczych***, które tworzy cykl dziewięciu powiązanych tematycznie pozycji, które ukazały się w latach 2016-2025. Habilitantka w swoich badaniach podjęła niezwykle istotny temat, zarówno z perspektywy teoretycznej, jak też aplikacyjnej. Uogólniając, przedstawione do oceny teksty koncentrują się na próbie zrozumienia mechanizmów starzenia się poznawczego, zjawisk kompensacyjnych w mózgu osób starszych oraz na ocenie potencjału i neuronalnych korelatów interwencji mających na celu utrzymanie lub poprawę funkcji poznawczych.

Wskazane przez dr Ludmiłę Zając-Lamparską osiągnięcie obejmuje teksty przedstawione zarówno w polskich (4), jak i zagranicznych czasopismach (5). Jedynie najnowszy wskazany przez Habilitantkę artykuł ma 100 pkt MNiSW i znaczący IF (4.4 wg danych ze strony czasopisma – choć Habilitantka podaje wartość wyższą: 5.3), pozostałe mają po 70 pkt MNiSW, z IF w przedziale 2.9- 1.1 (5) i mniej (3). W czterech z nich Habilitantka jest wyłączną autorką, a w pozostałych (wieloautorskich) ma znaczący udział (60-80%). Na podstawie zawartych we wniosku danych oraz treści poszczególnych publikacji nie mam wątpliwości, co do istotnej roli Habilitantki w powstaniu cyklu.

Liczba cytowań w momencie sporządzania recenzji, na podstawie bazy Scopus, wskazuje na 168 cytowań z 22 opublikowanych przez Habilitantkę tekstów. Natomiast z przedstawionych do oceny artykułów jedynie 5 ma cytowania zidentyfikowane przez Scopus. W tym zestawieniu na szczególną uwagę zasługuje publikacja dot. badań skuteczność treningu poznawczego opartego na wirtualnej rzeczywistości u 72 zdrowych osób starszych i 27 osób z łagodną demencją (2019, BMC Research Notes). Artykuł ten jest najczęściej cytowaną pozycją w dorobku naukowym Habilitantki (55 razy w bazie Scopus), co świadczy o tym, że spotkał się z dużym zainteresowaniem w środowisku naukowym. Inne prace wchodzące w skład cyklu cytowane są znacznie rzadziej (1-3 cytowania wg bazy Scopus¹).

¹ Wg Google Scholar, w momencie sporządzania przeze mnie recenzji, w latach 2007-2025 Habilitantka miała 538 cytowań (w tym autocytywania), a wskazane w osiągnięciu artykuły miały w sumie 161 cytowań (w tym autocytywania). Wyróżniają się tu dwa teksty: 2019, BMC Research Notes (poz.6) – 96 cytowań oraz 2016, Health Psychology Report (poz.9) – 36 cytowań.

Badania przedstawione przez dr Ludmiłę Zająć-Lamparską w ramach jej osiągnięcia dotyczą bardzo interesujących zagadnień, ponieważ koncentrują się na mechanizmach starzenia się poznawczego i porównaniu funkcjonowania mózgu podczas wykonywania przez ludzi złożonych zadań umysłowych, szczególnie pod kątem pamięci roboczej i kontroli uwagi. Kluczowym elementem wskazywanym przez Habilitantkę jest analiza aktywności adaptacyjnej i kompensacyjnej w mózgu osób starszych, która stanowi próbę zrównoważenia deficytów związanych z wiekiem. Podjęta przez dr Ludmiłę Zająć-Lamparską problematyka ma istotne znaczenie społeczne i praktyczne, biorąc pod uwagę niepokojące trendy demograficzne obserwowane w krajach wysoko uprzemysłowionych.

Zanim przejdę do szczegółowej analizy merytorycznej przedstawionego osiągnięcia chciałam stwierdzić, że doceniam bardzo wysiłek włożony przez Habilitantkę do opracowania naukowych podstaw interwencji poznawczych związanych z neuroplastycznością osób starszych i starzejących się. Mam świadomości jak bardzo jest to temat złożony (tak, jak bardzo wielowątkowy jest sam proces starzenia się człowieka) i jak niezwykle ważny społecznie jest to wątek. Pokazanie od strony nauki opartej na faktach, że starzejący się mózg ma niesamowitą zdolność do adaptacji, przyczynić się może w mojej ocenie do zmiany dyskursu publicznego odnośnie funkcjonowania osób starzejących się i ich roli w społeczeństwie.

b. Ocena merytoryczna osiągnięcia naukowego

Jako nadrzędny cel swoich badań dr Ludmiła Zająć-Lamparska wskazała określenie warunków i ograniczeń plastyczności neurokognitywnej u osób starszych. Postanowiła zrealizować ten cel poprzez szczegółową ocenę efektywności interwencji poznawczych (w szczególności treningu pamięci roboczej – cel szczegółowy 1) w kontekście poprawy funkcji i transferu poznawczego. Kluczowym elementem była również analiza kompensacyjnej aktywności mózgu (zgodnej z modelami CRUNCH/HAROLD – cel szczegółowy 2) przy użyciu wskaźników EEG, a także zbadanie możliwości stymulowania tej aktywności za pomocą treningu poznawczego (cel szczegółowy 3). Tak skonstruowany projekt badawczy stanowi ambitną i wielopoziomową próbę zrozumienia mechanizmów adaptacyjnych zachodzących w starzejącym się mózgu. Próba zintegrowania trzech poziomów analizy (behawioralny, neurofizjologiczny, interwencyjny) w ramach jednego programu badawczego jest niezwykle wymagającym podejściem. Tego rodzaju integracja jest rzadko spotykana w badaniach nad starzeniem się poznawczym i świadczy o wysokim poziomie kompetencji badawczej oraz o chęci wniesienia nowej jakości do dyscypliny przez Habilitantkę. Chcę podkreślić także, że

społeczna wartość projektu jest nie do przecenienia. Starzenie się populacji stanowi jedno z największych wyzwań współczesnych społeczeństw, a pogarszające się funkcje poznawcze są jednym z głównych czynników obniżających jakość życia osób starszych. Wykorzystanie treningów poznawczych jako narzędzia stymulującego plastyczność mózgu otwiera nowe możliwości dla programów profilaktycznych i terapeutycznych, a te mogą zdecydowanie opóźnić instytucjonalizację. Co więcej, zastosowanie EEG jako metody pomiaru aktywności mózgu czyni te badania bardziej dostępnymi i potencjalnie bardziej aplikowalnymi w warunkach klinicznych i środowiskowych.

Analizując chronologię, przedstawiony przez dr Ludmiłę Zając-Lamparską model badawczy był tworzony stopniowo i rozwijany na bazie wcześniejszych odkryć i doświadczeń badawczych – najpierw sprawdzała Ona, czy efekt istnieje, a potem badała jego mechanizmy. To logiczna progresja, warta podkreślenia, pokazująca świadomość badawczą Habilitantki i gotowość do budowania długoterminowych programów badawczych – wszak ten projekt jest przez Nią rozwijany ponad dekadę (2014-2025), z progresywnym pogłębianiem problematyki.

Cały projekt jest w mojej ocenie imponujący pod względem zakresu i głębokości, zauważyłam w nim jednak kilka aspektów, które rzucają cień na mój jego odbiór. Odniosę się do nich w sposób ogólny (całościowo oceniając realizację celu badawczego Habilitantki), jak i szczegółowo do każdego z celów badawczych i artykułów przedstawionych w ramach osiągnięcia naukowego.

Odnosząc się do badań wskazanych jako element realizacji pierwszego szczegółowego celu badawczego Habilitantka podjęła się weryfikacji efektywności interwencji poznawczych w różnych grupach wiekowych i klinicznych [zdrowi dorośli (poz.4 i 9), zdrowi seniorzy (poz.6), seniorzy z łagodnymi zaburzeniami poznawczymi – MCI (poz.6 i 7)] oraz za pomocą różnych form treningu [jednostukowy trening pamięci roboczej lub kontroli uwagi (poz.4 i 9) oraz wielodomenowy trening VR (poz.6)]. Przedstawiła również przegląd systematyczny metaanaliz (poz.7). Treść przedstawionych badań jest w pełni zgodna z postawionym celem. Otrzymane wyniki potwierdziły, że treningi poznawcze mają potencjał do podnoszenia poprawności wykonania trenowanych zadań, są bardziej efektywne raczej u starszych (zdrowych) dorosłych niż u młodszych (starsi mogą więcej zyskać z treningu słabszych funkcji), oraz że transfer daleki jest słaby albo nieobecny. Mocnymi stronami tej serii badań jest ich eksperymentalny charakter, uwzględnienie w nich różnych form treningu poznawczego (co pozwala potencjalnie na szeroką eksplorację mechanizmów plastyczności poznawczej) oraz uwzględnienie różnych grup wiekowych i klinicznych (co potencjalnie umożliwia ocenę wpływu wieku na efektywność interwencji). Problematiczny wg mnie jest w tych badaniach

brak tzw. aktywnej grupy kontrolnej (występuje tylko w badaniach z 2024r - poz. 4), ponieważ uniemożliwia to wykluczenie efektów niespecyficznych. W badaniach z wykorzystaniem rzeczywistości wirtualnej, które same w sobie są pionierskie i odkrywcze, brakuje natomiast jakiegokolwiek gr. kontrolnej (Autorzy sami zauważają ten problem, ale próbują go zbagatelizować). Kłopotliwa jest również w mojej ocenie, niemożliwa do uniknięcia interakcja/relacja z badaczem (czyli efekt uwagi, oczekiwań czy kontaktu społecznego z trenerem np. poprzez przekazywanie instrukcji – o czym Habilitantka sama wspomina np. w poz.9). W związku z powyższym całość interpretacji w kontekście możliwości transferu poznawczego może być niestety artefaktem, a selektywna poprawa może w mojej ocenie wynikać po prostu z różnej wrażliwości testów na retestowanie lub z samego powtórzenia zadania, a nie z trening (oswojenie badanych z procedurą). Zestawiając to z wnioskami dr Ludmiły Zając-Lamparskiej opisanymi w Autoreferacie (str 41-43), muszę stwierdzić, że Habilitantka wyciąga dalekosiężne wnioski na podstawie zebranych danych, które są odważne i mogą być stymulujące dla dyscypliny. Sugestia o potrzebie reinterpretacji efektu praktyki (efektu ponownego testu) z artefaktu na pozytywny wskaźnik plastyczności neuropoznawczej otwiera nowe perspektywy metodologiczne w ocenie interwencji nakierowanych na osoby starsze. Osobiście jednak, nie jestem przekonana do tej argumentacji i byłabym tu mniej optymistyczna, ponieważ efektu praktyki nadal w mojej ocenie nie można zaliczyć jako dowodu na transfer poznawczy. Muszę jednak podkreślić, że takie podejście otwiera drogę do prostszych, mniej kosztownych interwencji, co jest niezwykle istotne z perspektywy społecznej. Podsumowując realizację przez dr Ludmiłę Zając-Lamparską celu pierwszego w ramach przedstawionego osiągnięcia uważam, że pomimo niedociągnięć, uwzględnienie w badaniach nad interwencjami poznawczymi zmienności (interakcja rodzaju interwencji, wieku i „kondycji” poznawczej badanych) **jest wartościowym wkładem teoretycznym i praktycznym.**

W ramach drugiego szczegółowego celu badawczego Habilitantka zaplanowała empiryczną weryfikację modeli kompensacyjnej aktywności mózgu osób starszych – CRUNCH i HAROLD – za pomocą wskaźników EEG, co stanowił nowatorskie podejście w tym obszarze badań, dotychczas zdominowanym przez techniki neuroobrazowe (fMRI, PET). Realizując ten cel Habilitantka, opublikowała dwie prace empiryczne: jedną koncentrującą się na hipotezie CRUNCH (poz.2) oraz drugą, skupioną na modelu HAROLD (poz.3). Do tego dochodzi artykuł poglądowy, który stanowi teoretyczne ramy dla tego celu (poz.8). Habilitantka uwzględniając różne poziomy trudności zadań i efektywności poznawczej w kontekście wykorzystania EEG przy testowaniu modeli CRUNCH i

HAROLD wykazuje się innowacyjnością metodologiczną i wypełnia tym samym lukę w istniejącej literaturze. Uważam również, że projekt wyróżnia się konsekwentnym przełożeniem hipotez teoretycznych na konkretne wskaźniki elektroencefalograficzne. Mimo zauważonych komplikacji [(1) problemy z faktycznym testowaniem hipotez CRUNCH – nie ma zatem „dowodów” na kompensację; (2) problem z punktem odniesienia w testowaniu modelu HAROLD oraz (3) utrudniający/podważający interpretację zaobserwowany brak korelacji między aktywnością EEG a wynikami poznawczymi] Habilitantka wg mnie trafnie identyfikuje złożoność aktywności mózgu osób starszych i potrzebę rewizji testowanych modeli teoretycznych. Muszę również podkreślić, że Habilitantka ze swoim zespołem uczciwie przyznają się i wyliczają ograniczenia swoich badań, czym dowodzą dojrzałości metodologicznej i świadomości wagi raportowania odkryć typu „zero-results”. Wnioski o dynamicznym współwystępowaniu mechanizmów adaptacyjnych i ograniczeń są zatem dobrze uzasadnione otrzymanymi wynikami (dane wg mnie raczej pokazują, że trudno ocenić, czy wskaźniki EEG w ogóle są odpowiednie do wykrywania kompensacji poznawczych, ale to też ważne odkrycie!). Podsumowując, w mojej ocenie, badania wskazane jako podstawa realizacji drugiego celu szczegółowego wnoszą istotny wkład w rozwój wiedzy o neuroplastyczności w starzeniu się, choć nie potwierdzają jednoznacznie modeli CRUNCH i HAROLD. Zamiast tego ujawniają złożoność i wielowymiarowość aktywności mózgu osób starszych. Wyciągnięcie przez dr Ludmiłę Zając-Lamparską takich krytycznych wniosków podkreśla jej dużą świadomość metodologiczną oraz stanowi mocną stronę Jej projektu. Zamiast forsować niespójne dane w ramach istniejących modeli, Habilitantka sugeruje konieczność rewizji teoretycznej w kierunku bardziej elastycznego rozumienia aktywności mózgu w starzeniu się - odzwierciedlając "konkurencję między adaptacją a ograniczeniami" (Autoreferat, str. 43). Z tego względu, mimo zaobserwowanych przeze mnie ograniczeń, uważam że projekt **wnosi istotny wkład w dyskusję nad naturą kompensacyjnej aktywności mózgu w starzeniu się i otwiera nowe kierunki badań.**

Odnosząc się do badań wskazanych jako element realizacji trzeciego, konsolidującego całość, szczegółowego celu badawczego Habilitantka postanowiła ocenić możliwości stymulacji wystąpienia kompensacyjnej aktywności mózgu u osób starszych za pomocą treningu podstawowych procesów poznawczych. Realizując ten cel Habilitantka, opublikowała artykuł teoretyczny (poz.5) przedstawiający teoretyczne podstawy dla powiązania spontanicznej kompensacyjnej aktywności mózgu (np. PASA, HAROLD, CRUNCH) z aktywnością indukowaną przez trening poznawczy – w kontekście modelu STAC-R. Tekst ten trafnie identyfikuje luki metodologiczne w literaturze oraz

stanowi solidne uzasadnienie dla projektu badawczego Habilitantki. W ramach realizacji tego celu Habilitantka wskazała również dwa artykuły empiryczne: wyniki badania testującego model STAC-R i hipotezę CRUNCH poprzez analizę EEG (poz.1) oraz wynik badania testującego efekty treningu na zadaniach poznawczych (poz.4). Otrzymane wyniki badań empirycznych potwierdziły że: zmiany neuronalne mogą wystąpić bez zmian behawioralnych, efekt praktyki może stymulować kompensację, ale transfer poznawczy (szczególnie daleki) niekoniecznie występuje. Projekt obu badań jest wzorcowo osadzony w modelu STAC-R, co było wyraźną intencją Habilitantki. Opisane wyniki są niezwykle interesujące, ponieważ wykazały że można stymulować kompensację poznawczą wśród osób starszych, ale czynnik stymulujący okazał się być inny niż pierwotnie uwzględniony w badaniach Habilitantki (był nim retest zamiast regularnego treningu). Postulat reinterpretacji efektu praktyki jako pozytywnego wskaźnika plastyczności jest teoretycznie istotny i odważny. Przenosi to akcent z treningu na uczenie się zadania jako takiego – co może stanowić mechanizm neuroplastyczności u osób starszych. Mimo obiecujących wyników muszę jednak wskazać na problemy, które napotkała Habilitantka podczas realizacji tego etapu badań – przede wszystkim na brak aktywnej grupy kontrolnej. Nieobecność tej grupy w projekcie utrudnia wykluczenie potencjalnych innych efektów z zaobserwowanych zmian neuronalnych (np. sam efekt poczucia zaangażowania w interwencję przez badanych mógł wywołać zmianę w wynikach). Mimo że w badaniach pierwotnie była zaplanowana taka grupa (o czym Habilitantka pisze), to nie udało się jej finalnie wdrożyć. Problematiczne jest również wg mnie interpretowanie wyników z badania behawioralnego (poz.4) jako dowodów na kompensacyjną aktywność – skoro wyniki behawioralne nie wykazują zmian (nie ma poprawy w trenowanym zadaniu), to co jest dowodem na „zwiększenia wydajności”? Występujące ograniczenia są jednak klarownie identyfikowane przez Habilitantkę i jej zespół. Wnioski z tych badań są w mojej ocenie trafne, ale również krytyczne, a przez to **stanowią istotny wkład teoretyczny do dyscypliny**, szczególnie w zakresie interpretacji dynamiki plastyczności w późnej dorosłości.

Patrząc na całość projektu muszę podkreślić nowatorskie podejście dr Ludmiły Zając-Lamparskiej do empirycznej weryfikacji modelu STAC-R, ponieważ w mojej ocenie trafnie identyfikuje i akcentuje najważniejsze osiągnięcia projektu badawczego, kładąc nacisk na jego wkład w trzech wymiarach: teoretycznym, metodologicznym i aplikacyjnym. Habilitantce udało się przenieść model STAC-R z poziomu koncepcyjnego na poziom eksperymentalny. Otrzymane wyniki nie pozwalają co prawda zweryfikować testowanego modelu w zakresie wpływu treningu (przynajmniej w

zastosowanej formie) na kompensacyjną aktywność mózgu u osób starszych w sposób postulowany przez model STAC-R, ale ujawniły istotne znaczenie efektu praktyki (retestowania). Muszę w tym miejscu zwrócić uwagę na potencjalny problem interpretacyjny, zauważony przeze mnie w pracach dr Ludmiły Zając-Lamparskiej. Choć efekt praktyki został zreinterpretowany przez Habilitantkę i jej zespół jako wskaźnik plastyczności, nie do końca jestem przekonana o możliwości odróżnienia go od efektów specyficznych dla samego treningu – może to w mojej ocenie prowadzić do nadinterpretacji otrzymanych wyników. W końcu każda nauka (przez powtarzanie) jest jakąś formą plastyczności neuronalnej, jak zatem odróżnić kompensację od adaptacji neuronalnej?. Na przyszłość wskazany jest większy rygor interpretacyjny, ponieważ otrzymane wyniki (z efektem praktyki, a nie treningu) są w mojej ocenie bardzo ważnym odkryciem. Wykazanie, że praktyka poznawcza (ponowne wykonanie/testowanie, a nie formalny trening) może prowadzić do istotnych zmian kompensacyjnych na poziomie neuronalnym, przy braku mierzalnej, istotnej statystycznie poprawy behawioralnej u osób starszych, **jest w mojej ocenie wnioskiem o fundamentalnym znaczeniu**. Sugeruje on bowiem, że po pierwsze tradycyjne miary behawioralne mogą być niewystarczająco czułe (np. z powodu efektu sufitowego w próbie wysoko funkcjonujących osób starszych). Podkreśla to złożoność relacji między poziomem neuronalnym a poznawczym w procesie starzenia się. Po drugie, że interwencje poznawcze mogą być prostsze i mogą polegać na intensywnym zaznajamianiu z wymagającymi zadaniami, a niekoniecznie na zaawansowanym treningu adaptacyjnym. Poza tym, otrzymane przez zespoły Habilitantki wyniki sugerują, że należy kłaść większy nacisk na treningi wielodomenowe, które są bardziej efektywne w generowaniu transferu bliskiego (a być może i dalekiego), włączając w to codzienne funkcjonowanie, niż treningi jednoskładnikowe. **Jest to istotny wniosek praktyczny**. Muszę również podkreślić, że Habilitantka na podstawie analizy otrzymanych w wielu swoich badaniach wyników potwierdza, że starzenie się jest wielowymiarowym procesem adaptacyjnym, w którym zjawiska pozytywne mogą współwystępować z nieadaptacyjnymi. Stwierdzenie, że zaobserwowana plastyczność neuronalna ma heterogeniczny charakter (tylko część mechanizmów podlega adaptacji) jest kluczowe dla rewizji zbyt optymistycznych modeli kompensacji. Wszak rozwój przez całe życie charakteryzuje się ciągłym kształtowaniem adaptacji w odpowiedzi na ograniczenia (np. *selektywna optymalizacja i kompensacja* w modelu Baltesa), a nie tylko dychotomią kompensacja vs deficyty. Badania Habilitantki ujawniły w mojej ocenie fundamentalny problem metodologiczny w badaniach nad kompensacyjną aktywnością mózgu: trudność w jednoznacznym określeniu, czy obserwowane zmiany w aktywności neuronalnej są adaptacyjne (kompensacyjne),

nieadaptacyjne (deterioracja), czy neutralne. Taki postulat Habilitantki **jest istotnym i przemyślanym wnioskiem interpretacyjnym, wnoszącym istotny wkład w dyskusję nt złożoności i niejednoznaczności plastyczności neuronalnej w starzejącym się mózgu.**

Podsumowując, mimo zauważonych przeze mnie niedociągnięć i potencjalnych uchybień, projekt w mojej ocenie **stanowi znaczący wkład w rozwój wiedzy o starzeniu się poznawczym**, łącząc perspektywy behawioralne i neurofizjologiczne w sposób nowatorski i aplikacyjny. Jego ambicje naukowe oraz potencjał społeczny czynią go przykładem badań, które nie tylko poszerzają granice poznania, ale także realnie odpowiadają na potrzeby starzejącego się społeczeństwa.

3. Ocena pozostałego dorobku i aktywności instytucjonalnej

3.1 Publikacje naukowe nie wchodzące w skład cyklu

Zainteresowania badawcze Habilitantki dotyczą przede wszystkim psychologii rozwoju człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem późnej dorosłości, neuropsychologii procesów poznawczych oraz problematyki temporalności. Przedstawione publikacje są spójne tematycznie, ale obejmują też prace interdyscyplinarne (np. neuropsychologia, biofeedback, VR).

Dorobek opisany przez Habilitantkę łącznie obejmuje 80 publikacji², z czego 57 jest punktowanych, gromadząc łącznie 1741 punktów MEiN – pokazuje to konsekwentnie rozwijaną główną linię badawczą Habilitantki. Łączna wartość Impact Factor opublikowanych prac wynosi ponad 35 punktów. Wskaźnik ten, w połączeniu z danymi o cytowalności pokazuje, jak prace dr Ludmiły Zająć-Lamparskiej są uznawane w międzynarodowym środowisku naukowym. Wskaźnik Hirscha wynosi 6 według Web of Science³ oraz 11 według Google Scholar. Znacząca różnica między tymi wskaźnikami (niemal dwukrotna) sygnalizuje, że Habilitantka buduje swoją pozycję naukową nie tylko w obszarze publikacji międzynarodowych, rygorystycznie indeksowanych w WoS, ale również w literaturze krajowej i w pracach o charakterze przeglądowym lub monograficznym, które są cytowane w polskojęzycznym dyskursie akademickim.

² W czasie sporządzania recenzji, w bazie ORCID figuruje 87 pozycji przypisanych do Habilitantki, w Google Scholar jest ich 73, a w bazie Scopus 22

³ W czasie sporządzania recenzji, w bazie Scopus *h-index* =5

Początek kariery naukowej dr Ludmiły Zająć-Lamparskiej, po uzyskaniu stopnia doktora, był zdominowany przez publikacje krajowe, często w monografiach zbiorowych lub polskich czasopismach branżowych, takich jak Polskie Forum Psychologiczne (obecnie 40 pkt MEiN) czy Psychologia Rozwojowa (obecnie 40 pkt MEiN). W ciągu ostatniej dekady widoczna jest jednak systematyczna ewolucja w kierunku umiędzynarodowienia dorobku, zwłaszcza poprzez umieszczanie wyników badań w czasopismach z wysokim Impact Factor. Również w najnowszym dorobku trend wzrostowy i utrzymanie wysokiego poziomu jest w mojej ocenie widoczne. Publikacje po 2020 zdecydowanie potwierdzają skupienie się Habilitantki na czasopismach specjalistycznych o zasięgu globalnym i wysokim wskaźniku wpływu (IF). To przejście od koncentracji krajowej do aktywnego uczestnictwa w międzynarodowym obiegu naukowym jest w mojej ocenie potwierdzeniem dojrzałości naukowej i rosnącej ambicji badawczej Habilitantki.

Za niezwykle cenny uważam krok Habilitantki w stronę praktycznego wymiaru analiz nad interwencjami poznawczymi, realizowanego we współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym. Mam tu na myśli w szczególności prace dotyczą zastosowania Wirtualnej Rzeczywistości (VR) oraz treningu opartego na neurofeedbacku (NB). Ta orientacja na nowoczesne technologie demonstruje w mojej ocenie zdolność do angażowania się Habilitantki w badania aplikacyjne, wykazujące się potencjałem wdrożeniowym w praktyce klinicznej i opiekuńczej.

3.2 Projekty, staże, współpraca międzynarodowa, aktywność w innych jednostkach

Aktywność dr Ludmiły Zająć-Lamparskiej poza macierzystą uczelnią (UKW) jest w mojej ocenie bardzo intensywna, wielokierunkowa i w pełni spełnia ustawowy wymóg prowadzenia istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, zarówno krajowej, jak i zagranicznej.

Habilitantka wykazała się umiejętnością pozyskiwania i efektywnego zarządzania dużymi, interdyscyplinarnymi grantami naukowymi. Była kierowniczką 5-letniego grantu NCN (OPUS 13, 2018-2023), kierowniczką zespołu UKW i koordynatorką ds. psychogeriatrici (NCBR NEUROPLAY, 2018-2021) oraz główną wykonawczynią ze strony lidera (NCBR GRADYS, 2014-2017). Wykazuje tym samym silny profil aplikacyjny oraz potwierdza zdolność do skutecznego działania w konsorcjach międzyinstytucjonalnych. Należy tu podkreślić, że praca Habilitantki doprowadziła do powstania chronionego patentem urządzenia („Uchwyt zaciskowy tabletu z funkcją GSR”), a kolejne jest w trakcie procedowania zatwierdzenia patentowego. Świadczy to o realnym wkładzie w generowanie

własności intelektualnej oraz transferu technologii, co wykracza poza standardową działalność akademicką. Działalność „grantowa” wskazuje wg mnie na ugruntowane doświadczenie Habilitantki w realizacji projektów B+R, umiejętność prowadzenia własnych badań podstawowych oraz skuteczną współpracę z partnerami z przemysłu i sektora nauki.

Dr Ludmiła Zając-Lamparska wykazała się także znaczącą mobilnością i aktywnie tworzyła strukturalne podstawy dla współpracy zagranicznej. Habilitantka odbyła dwa staże w Genewie (naukowy i badawczy) oraz staż naukowy w Katedrze Psychologii Eksperymentalnej KUL. Współprace te zaowocowały publikacjami naukowymi. Poza tym, Habilitantka wykazała się współpracą z IfADo (Niemcy) oraz University D’Annunzio (Włochy). Analizując aktywność instytucjonalną i międzynarodową dr Ludmiły Zając-Lamparskiej oceniam ją wysoko. Nie polegała ona bowiem na jednorazowych wyjazdach, lecz na tworzeniu trwałych więzi instytucjonalnych, co prowadziło do wspólnych publikacji i tworzenia formalnych ram prawnych (umowy o współpracy badawczej i dydaktycznej). W mojej ocenie **potwierdza to spełnienie wymogu istotnej aktywności naukowej poza macierzystą uczelnią.**

4. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski

4.1 Działalność dydaktyczna

Działalność dr Ludmiły Zając-Lamparskiej w obszarze dydaktycznym charakteryzuje się zaangażowaniem w kształcenie młodych kadr naukowych, innowacyjnością w nauczaniu oraz szerokim zasięgiem (krajowym i międzynarodowym). Była Ona promotorem pomocniczym w dwóch zakończonych pozytywnie przewodach doktorskich oraz opiekunką kilkudziesięciu prac magisterskich (a kolejne prace powstają pod Jej kierunkiem), co świadczy o ciągłym i intensywnym zaangażowaniu w kształcenie specjalistów i przyszłej kadry akademickiej. Została włączona także do udziału w programach mentoringowych (NCN, CDS), co jest oficjalnym uznaniem jej doświadczenia w kierowaniu projektami badawczymi i przekazywaniu swojego doświadczenia dalej. Trzykrotnie uczestniczyła w programie Erasmus Plus (w Portugalii i we Włoszech), a także pełniła rolę gospodarza dla wykładowcy zagranicznego (z Włoch). Ponadto, dr Ludmiła Zając-Lamparska pełni funkcję opiekuna Studenckiego Koła Neuronauk i Psychologii Poznawczej UKW (od 2018 roku) oraz regularnie zasiada w komitetach naukowych studenckich i doktoranckich konferencji naukowych. Prowadzi też

zajęcia w ramach Blended Intensive Programmes (BIP), w którym uczestniczą studenci z Polski, Turcji, Francji i Włoch. Aktywność ta pokazuje **wkład Habilitantki w rozwój środowiska młodych naukowców** oraz zdolność do przekładania własnej specjalistycznej wiedzy na potrzeby dydaktyki.

4.2 Wpływ na środowisko naukowe i społeczeństwo

Habilitantka wykazuje się aktywną działalnością w sferze organizacyjnej, na rzecz środowiska naukowego oraz społeczeństwa. Pełni funkcję Kierownika Katedry Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka (od 2022) oraz Kierownika Pracowni Badań nad Starzeniem się Poznawczym (od 2018) w macierzystej uczelni. Jest aktywnie zaangażowana w organizację wydarzeń naukowych. Była m.in. przewodniczącą komitetów naukowych dwóch ogólnopolskich konferencjach psychologii rozwojowej i członkiem komitetów naukowych międzynarodowych konferencji (np. *Aging & Cognition*).

Habilitantka pełni również ważne funkcje w towarzystwach naukowych (prezes PSPRC, sekretarz EUCAS). Od stycznia 2025 pełni funkcję redaktor naczelnej czasopisma *Polskie Forum Psychologiczne*, była redaktorem numerów tematycznych w międzynarodowych czasopismach (*Methods and Applications in Psychology of Aging* we *Frontiers in Psychology* oraz *Cognition, Neuroscience and Asymmetry* w *Symmetry*). Ma także członkostwo w różnych radach redakcyjnych (np. *Advances in Cognitive Psychology* czy *Psychology of Aging*). Aktywność ta potwierdza kompetencje zarządcze i strategiczne dr Ludmiły Zająć-Lamparskiej oraz Jej aktywny udział w kształtowaniu kierunków badań i wspieraniu jakości publikacji w obszarze psychologii i nauk kognitywnych.

Działalność popularyzatorska Habilitantki jest w mojej ocenie bardzo intensywna i ukierunkowana na realny wpływ społeczny i wdrożeniowy. Jako ekspert uczestniczyła w kilku dużych projektach finansowanych z Funduszy Europejskich, a Jej najważniejszym osiągnięciem w tym obszarze był udział w projekcie ŚCOPO, gdzie współtworzyła model opieki psychogeriatrycznej i prowadziła szkolenia oraz wykłady dla praktyków i społeczności lokalnej. Równolegle aktywnie angażuje się w transfer technologii, przekładając wyniki badań na praktyczne rozwiązania, takie jak aplikacja *Cogamika*, zestawy ćwiczeń poznawczych dla osób starszych czy scenariusze treningów funkcji wykonawczych. Habilitantka współtworzy także, w ramach projektu NEUROPLAY, patentowany produkt, co potwierdza jej zdolność do przekładania wyników badań naukowych na praktyczne zastosowania. Istotnym elementem działalności dr Ludmiły Zająć-Lamparskiej jest również aktywność popularyzatorska — regularnie udziela wywiadów, występuje w mediach i uczestniczy w wydarzeniach takich jak Tydzień Mózgu, gdzie jej wykłady przyciągają szeroką publiczność. Wszystko

to wskazuje w mojej ocenie na **konsekwentne łączenie aktywności naukowej z realnym wpływem społecznym** oraz skuteczną komunikacją wiedzy poza środowiskiem akademickim.

5. Konkluzja końcowa

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzam, że osiągnięcia zawodowe dr Ludmiły Zając-Lamparskiej, a zwłaszcza cykl publikacji wchodzących w skład osiągnięcia naukowego pt. *Plastyczność neuropoznawcza u osób starszych i możliwość jej indukowania za pomocą interwencji poznawczych*, spełnia kryteria określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, tekst jednolity Dz.U. 2025 poz.1571) i stanowią podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia. Uznaje jednoznacznie, że dotychczasowy dorobek Habilitantki wnosi istotny wkład w rozwój dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie psychologia oraz że wykazała się ona istotną aktywnością naukową realizowaną w innych – niż macierzysta – uczelnia. **Wnioskuje zatem do Rady Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy dopuszczenie dr Ludmiły Zając-Lamparskiej do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.**

